

Міністерство освіти і науки України
Національний аерокосмічний університет ім. М. Є. Жуковського
«Харківський авіаційний інститут»

Кафедра психології (№ 704)

ЗАТВЕРДЖУЮ

Керівник проектної групи
 М. Є. Жидко
(підпис) (ініціали та прізвище)

«31» серпня 2021 р.

**РОБОЧА ПРОГРАМА ОБОВ'ЯЗКОВОЇ
НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ**

Юридика психологія
(назва навчальної дисципліни)

Галузь знань: 05 Соціальні та поведінкові науки
(шифр і найменування галузі знань)

Спеціальність: 053 Психологія
(код і найменування спеціальності)

Освітня програма: Психологія
(найменування освітньої програми)

Форма навчання: денна

Рівень вищої освіти: перший (бакалаврський)

Харків 2021 рік

Робоча програма Юридична психологія
(назва дисципліни)
для студентів за спеціальністю 053 Психологія
освітньою програмою Психологія
«30» серпня 2021 р. – 15 с.

Розробники Калайтан Н. Л., доц. каф. 704, к. психол. н., доц.
(прізвище та ініціали, посада, науковий ступінь і вчене звання) (підпис)

Робочу програму розглянуто на засіданні кафедри психології
(назва кафедри)

Протокол № 1 від «31» серпня 2021 р.

Завідувач кафедри к. психол. н., доц.
(науковий ступінь і вчене звання)

(підпис)

Ю. І. Гулий
(ініціали та прізвище)

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показника	Галузь знань, спеціальність, освітня програма, рівень вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни (денна форма навчання)
Кількість кредитів – 4,5	Галузь знань 05 Соціальні та поведінкові	Цикл професійної підготовки
Кількість модулів – 1	<u>науки</u> (шифр і найменування)	Навчальний рік
Кількість змістовних модулів – 2	Спеціальність 053 Психологія	2021/2022
Індивідуальне завдання <u>не передбачено</u> (назва)	<u>053 Психологія</u> (код і найменування)	Семестр
Загальна кількість годин – 64 / 135	Освітня програма <u>Психологія</u> (найменування)	6-й
Кількість тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 4 години самостійної роботи студента – 4 години	Рівень вищої освіти: перший (бакалаврський)	Лекції*
		32 години
		Практичні, семінарські
		32 години
		Лабораторні
		0 годин
		Самостійна робота
		71 година
		Вид контролю
		модульний контроль, іспит

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної роботи становить: 64/71

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета викладання навчальної дисципліни «Юридична психологія» є формування компетенцій, що забезпечують засвоєння теоретичних основ вивчення психічних закономірностей діяльності та особистості людини в сфері правових відносин.

Завдання:

Основні завдання вивчення дисципліни пов'язані з формуванням наступних загальних та професійних компетенцій:

1. Здатність оперувати категоріально-понятійним апаратом юридичної психології.

2. Наявність глибоких обґрунтованих знань з предметної області та змісту навчальної дисципліни, а саме закономірностей процесу правової соціалізації особистості, механізмів криміналізації особистості, психологічного забезпечення слідчої та судової діяльності, роботи пенітенціарних закладів, основних принципів проведення судово-психологічної експертизи.

3. Здатність до розуміння природи і мотивації правослухняної та кримінальної поведінки людини.

4. Здатність застосовувати отримані в ході вивчення дисципліни знання у практичних ситуаціях, а саме здійснювати психологічний аналіз особистості злочинців на підставі зразків кримінальних справ.

5. Здатність працювати в команді при вирішенні практичних завдань професійної діяльності.

6. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

Результати навчання:

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студент повинен досягти таких результатів навчання:

А) Знання:

1. Демонструвати розуміння закономірностей та особливостей розвитку і функціонування психічних явищ в контексті професійних завдань.

2. Аналізувати та пояснювати психічні явища, ідентифікувати психологічні проблеми та пропонувати шляхи їх розв'язання.

Б) Уміння:

1. Пропонувати власні способи вирішення психологічних задач і проблем у процесі професійної діяльності, приймати та аргументувати власні рішення щодо їх розв'язання.

2. Складати та реалізовувати програму психопрофілактичних та просвітницьких дій, заходів психологічної допомоги при вирішенні питань у сфері правових відносин.

В) Комунікація:

1. Демонструвати навички командної роботи у процесі вирішення фахових завдань.

Г) Автономія та відповідальність:

1. Демонструвати соціально відповідальну та свідому поведінку, слідувати гуманістичним та демократичним цінностям.

Міждисциплінарні зв'язки: загальна психологія; психологія особистості, соціальна психологія, психодіагностика, основи сексології і сексопатології, психологія статі і гендерних відносин; правознавство.

3. Програма навчальної дисципліни

Модуль 1

Змістовий модуль 1. Вступ до юридичної психології. Правова та кримінальна психологія

Тема 1. Предмет і задачі юридичної психології.

Об'єкт і предмет юридичної психології. Система юридичної психології. Психологічні передумови ефективності правових норм. Розробка соціально-психологічних основ профілактики злочинів.

Тема 2. Методи юридичної психології.

Система методів психологічного вивчення особистості. Метод спостереження. Метод контент-аналізу. Метод психологічного аналізу документів. Метод аналізу продуктів діяльності людини. Експериментальний метод. Формуючий (навчальний) експеримент. Асоціативний експеримент. Метод бесіди. Анкетний метод. Біографічний метод. Метод узагальнення незалежних характеристик. Метод інтерв'ю. Анкетний метод. Метод бесіди. Тестування.

Тема 3. Правова психологія.

Предмет та задачі правової психології. Психологічні аспекти правореалізації. Психологічні чинники та умови ефективності дії права. Правова свідомість особистості: сутність поняття, структура та зміст. Дефекти правової свідомості. Типи правомірної поведінки. Правова соціалізація особистості: сутність, закономірності, етапи та основні агенти. Дефекти правової соціалізації. Дефекти сімейної правової соціалізації. Криміногенність правової соціалізації в школі. Механізм криміналізації особистості підлітка в негативних групах однолітків.

Тема 4. Кримінальна психологія.

Поняття асоціальної особистості та джерела її формування. Психологія злочинної поведінки. Психологічні чинники формування злочинної поведінки. Механізми криміналізації особистості. Класифікація психологічних типів злочинців. Кримінальна мотивація в злочинній поведінці. Криміногенність соціальної перцепції в злочинній поведінці. Психологічна характеристика особистості злочинця. Психологічні особливості скоєння окремих видів злочинців та особистості злочинців. Психологічна характеристика корисливих злочинців. Психологічні передумови скоєння злочинів проти життя та здоров'я

особистості (вбивства, тяжкі тілесні ушкодження тощо). Психологічні особливості злочинів на сексуальному ґрунті та осіб, схильних до їх скоєння. Психологічні особливості серійних вбивць. Психологічні особливості серійних злочинів на сексуальному ґрунті. Психологічні особливості злочинної діяльності жінок. Психологічна характеристика осіб, що скоюють вбивства на замовлення. Психологічні особливості комп'ютерної злочинності. Психологія корупційних дій. Типи та мотиваційні передумови терористичної діяльності. Психологічні особливості злочинності неповнолітніх осіб. Насильство в сім'ї як злочинна поведінка та чинник криміналізації особистості. Види насильства в сім'ї та їх особливості (фізичне, сексуальне, психологічне, економічне насильство). Ознаки насильства в сім'ї. Психологічні риси жертв насильства в сім'ї. Психологічні риси осіб, схильних до прояву насильства в сім'ї. Ювенальна юстиція та її роль в попередженні злочинності серед неповнолітніх та по відношенню до неповнолітніх.

Психологічні закономірності функціонування злочинних груп. Типологія злочинних груп. Основні ознаки "мафії". Специфіка кооперації "злочинців у законі". Поняття кримінальної субкультури та її атрибути.

Психологічна характеристика віктимної поведінки. Об'єктивна та суб'єктивна віктимність. Психологічна характеристика жертв окремих видів злочинів.

Модульний контроль.

Змістовий модуль 2. Психологія слідчо-оперативної діяльності. Судова та пенітенціарна психологія.

Тема 5. Психологія попереднього слідства. Судово-психологічна експертиза в карному судочинстві.

Психологічні закономірності професійної діяльності слідчого. Основні морально-політичні якості слідчого. Об'єктивні передумови професійної деформації особистості слідчого. Умови для встановлення слідчим психологічного контакту з допитуваним. Мотиви дачі помилкових показань підозрюваним, обвинувачуваним.

Поняття та види судово-психологічної експертизи. Судово-психологічна експертиза в карному судочинстві. Предмет та об'єкт судово-психологічної експертизи. Види судово-психологічної експертизи. Призначення судово-психологічної експертизи з приводу встановлення афекту.

Тема 6. Психологія адвокатської діяльності (по кримінальних справах).

Психологічна характеристика діяльності адвоката-захисника. Найважливіші професійні якості захисника. Конфліктний характер діяльності захисника. Типові психічні стани, характерні для підслідного.

Тема 7. Психологія судової діяльності (по кримінальних справах).

Психологічні закономірності професійної діяльності судді. Найважливіші професійні якості судді. Професійна деформація судді. Колегіальне ухвалення рішення. Забезпечення невторчання в ухвалення рішення. Законодавче

гарантування волі особистого переконання судді, що лежить в основі кожного прийнятого рішення.

Психологічні особливості судового допиту. Види судового допиту. Психологічні особливості допиту свідків і потерпілих. Специфіка судового допиту малолітніх і неповнолітніх свідків і потерпілих.

Тема 8. Виправна (пенітенціарна) психологія

Психологічні закономірності професійної діяльності співробітників виправних установ. Проблеми ефективності карного покарання. Соціально-психологічна адаптація засудженого до умов виправної установи. Особливості та динаміка змін особистості засудженого. Найбільш типові для засудженого психічні стани. Соціально-психологічна структура колективу засуджених.

Основні засоби виправлення і перевиховання засуджених. Перетворення психологічного режиму у виправній установі. Соціальна реадаптація звільненого. Практичні рекомендації з ресоціалізації засудженого, засоби і методи психологічної корекції особистості злочинців.

Модульний контроль.

4. Структура навчальної дисципліни

Назва змістовного модуля і тем	Кількість годин				
	Денна форма				
	Усього	У тому числі			
		л	п	лаб.	с. р.
1	2	3	4	5	6
Модуль 1					
Змістовий модуль 1. Вступ до юридичної психології. Правова та кримінальна психологія					
Тема 1. Предмет і задачі юридичної психології	4	1	1	-	2
Тема 2. Методи юридичної психології	4	1	1	-	2
Тема 3. Правова психологія	18	4	4	-	10
Тема 4. Кримінальна психологія	45	10	10	-	25
Модульний контроль					
Разом за змістовим модулем 1	63	14	14	-	35
Змістовий модуль 2. Психологія слідчо-оперативної діяльності. Судова та пенітенціарна психологія					
Тема 5. Психологія попереднього слідства. Судово-психологічна експертиза в карному судочинстві	14	4	4	-	6
Тема 6. Психологія адвокатської діяльності (по кримінальних справах)	14	4	4	-	6
Тема 7. Психологія судової діяльності (по кримінальних справах)	18	4	4	-	10
Тема 8. Виправна (пенітенціарна) психологія	18	4	4	-	10
Модульний контроль					
Разом за змістовим модулем 2	64	16	16	-	32
Усього годин	135	32	32	-	71

5. Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Предмет і задачі юридичної психології	1
2	Методи юридичної психології	1
3	Правова психологія	4
4	Кримінальна психологія	10
5	Психологія попереднього слідства. Судово-психологічна експертиза в карному судочинстві	4
6	Психологія адвокатської діяльності (по кримінальних справах)	4
7	Психологія судової діяльності (по кримінальних справах)	4
8	Виправна (пенітенціарна) психологія	4
	Разом	32

6. Теми практичних занять

Не передбачено навчальним планом

7. Теми лабораторних занять

Не передбачено навчальним планом

8. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Предмет і задачі юридичної психології 1. Історичний дискурс щодо предмету та кола проблем юридичної психології як науки 2. Історія розвитку юридичної психології та її галузей	2
2	Методи юридичної психології 1. Сутність, можливості та обмеження різних методів дослідження, які використовуються в юридичній психології	2
3	Правова психологія 1. Поняття дефектів правової соціалізації особистості. 2. Дефекти правової соціалізації в сім'ї 3. Дефекти правової соціалізації в школі 4. Дефекти правової соціалізації в групах однолітків	10

4	Кримінальна психологія 1. Психологічні типи злочинців та їх характеристика 2. Психологічний аналіз злочинної діяльності та особистісних якостей відомих злочинців 3. Кримінальна субкультура: сутність поняття та її складові	25
5	Психологія попереднього слідства. Судово-психологічна експертиза в карному судочинстві 1. Психологія попереднього слідства. Психологічні аспекти обшуку місця злочину 2. Професійна деформація слідчого. 3. Види судово-психологічної експертизи в карному та цивільному судочинстві	6
6	Психологія адвокатської діяльності (по кримінальних справах) 1. Професійно важливі якості адвоката. 2. Професійна деформація адвоката та її вплив на професійну діяльність.	6
7	Психологія судової діяльності (по кримінальних справах) 1. Професійно важливі якості судді. 2. Професійна деформація судді та її вплив на професійну діяльність.	10
8	Виправна (пенітенціарна) психологія 1. Кримінальна субкультура та її значення в місцях позбавлення волі. 2. Психологічні складові ефективності реадaptaції та ре соціалізації засуджених. Роль психолога.	10
	Разом	71

9. Індивідуальні завдання

Не передбачено навчальним планом

10. Методи навчання

Програмою передбачено наступні методи навчання:

Лекції - усний систематичний і послідовний виклад матеріалу, який спрямований на поглиблення теоретичних уявлень щодо закономірностей онтогенезу психічних процесів і особистості людини в умовах навчання і виховання на кожній стадії його психічного розвитку, вивчення індивідуальних відмінностей між людьми на кожній стадії психічного розвитку. Тематика лекцій визначена робочою програмою.

Семінарське заняття спрямовано на поглиблення науково-теоретичних знань та встановлення зв'язку між теоретичними положеннями та способами їх застосування при вирішенні завдань психологічної практики.

Самостійна робота передбачає підготовку студентів до семінарських занять протягом семестру, виконання модульних та реферативних робіт.

Консультація – форма індивідуальної роботи студента із викладачем, спрямована на вирішення труднощів, які виникли під час вивчення лекційного матеріалу та самостійної роботи, або за наявності бажання студента отримати більш поглиблене знання стосовно предмету навчальної дисципліни.

11. Методи контролю

Поточний контроль являє собою оцінювання самостійної роботи студента у формі: виконаного та своєчасно зданого на перевірку викладачу письмового завдання, що винесене на практичне заняття, або у вигляді домашнього завдання; проміжних контрольних робіт, які проводяться по завершенню вивчення певної теми дисципліни; виступу із доповіддю або рефератом за тематикою навчальної дисципліни; усні відповіді студента на питання, які було винесено для самостійної підготовки, на семінарських заняттях.

За **активну участь у обговоренні питань з тематики семінарського заняття** або **відповідь студента на питання**, які були винесено для самостійної підготовки до семінарського заняття, студент може отримати максимально 3 бали в залежності від ступеню підготовки, правильності та повноти відповідей при обговоренні питань з тематики семінарського заняття.

За **виступ із доповіддю** студент може отримати максимально 3 бали: 1 бал зараховується студенту за умови використання у доповіді матеріалу у недостатньому обсязі, слабо структурованого або аналогічного іншим студентським роботам (у тому числі у мережі Інтернет) та у разі неможливості відповісти на запитання аудиторії чи викладача на питання, що стосуються викладеного матеріалу; 2 бали – при викладанні матеріалу в достатньому обсязі, але недостатньо структурованого та послідовного, та у разі неповної відповіді на запитання аудиторії чи викладача на питання, що стосуються викладеного матеріалу; 3 бали – при використанні у доповіді матеріалу в достатньому обсязі, достатньо структурованого та послідовного, при використанні додаткових джерел, демонстрації ерудиції, схильності до наукового мислення та здібностей практичного фахівця при викладенні матеріалу та відповіді на питання аудиторії та викладача.

Аналіз зразків кримінальних справ по різних видам злочинів оцінюється у 2 бали (оцінюється якість та аргументованість аналізу отриманих даних і формулювання висновків).

У разі бажання покращити поточну успішність та заробити бали, яких бракує, студент має можливість виступити із додатковою доповіддю або написати реферат з відповідного змістового модулю (за викладеною вище схемою оцінювання).

Результати поточного контролю позначаються на визначенні модульної та підсумкової оцінки з даної дисципліни.

Модульний контроль проводиться протягом семестру і включає поточний контроль засвоєння навчального матеріалу на аудиторних заняттях, виконання обов'язкових завдань для самостійної роботи, передбачених навчальним планом і робочою програмою дисципліни, написання модульної контрольної роботи.

Модульна контрольна робота проводиться по завершенню вивчення відповідної частини теоретичного матеріалу навчального курсу. Модульна контрольна робота здійснюється у вигляді тестування. Робочою програмою передбачено написання двох модульних контрольних робіт у вигляді тестів з тематики навчальної дисципліни. Тест містить 25 тестових завдань із декількома варіантами відповідей, серед яких тільки одна є вірною.

Відсутність модульної контрольної роботи за змістовним модулем не дозволяє вважати його зарахованим і є причиною недопуску для отримання підсумкової оцінки та складання іспиту.

12. Критерії оцінювання та розподіл балів, які отримують студенти

12.1. Розподіл балів, які отримують студенти (кількісні критерії оцінювання)

Складові навчальної роботи	Бали за одне заняття (завдання)	Кількість занять (завдань)	Сумарна кількість балів
Змістовний модуль 1			
Виступ із доповіддю або активна участь у обговоренні питань з тематики семінарського заняття	1...3	8	0...24
Аналіз зразків кримінальних справ по різним видам злочинів	0...2	1	0...2
Модульний контроль	0...25	1	0...25
Змістовний модуль 2			
Виступ із доповіддю або активна участь у обговоренні питань з тематики семінарського заняття	1...3	8	0...24
Модульний контроль	0...25	1	0...25
Усього за семестр			0...100

Семестровий контроль (іспит) проводиться у разі відмови студента від балів поточного тестування й за наявності допуску до іспиту. Під час складання семестрового іспиту студент має можливість отримати максимум 100 балів.

12.2. Якісні критерії оцінювання

Необхідний обсяг знань для одержання позитивної оцінки:

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен знати особливості формування правової свідомості особистості та її дефекти, етапи правової соціалізації та її дефекти; психологічні чинники, передумови та механізми злочинів і правопорушень; соціально-психологічну характеристику окремих видів злочинів; психологічні закономірності професійної діяльності представників правоохоронних органів та виправних установ; особливості психокорекційної роботи із засудженими та принципи психологічного супроводу з їх подальшої ресоціалізації.

Необхідний обсяг вмінь для одержання позитивної оцінки:

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен вміти розробляти соціально-психологічні рекомендації з профілактики злочинів; з профорієнтації та профвідбору кандидатів, що бажають працювати в правоохоронних та виправних закладах; з попередження розвитку професійної деформації, емоційного вигорання та стресових розладів у працівників правоохоронних органів.

12.3 Критерії оцінювання роботи студента протягом семестру

Задовільно (60-74). Показати мінімум знань та умінь. Захистити всі індивідуальні завдання (здійснити аналіз зразків кримінальних справ по різних видах злочинів; скласти психологічний портрет особистості злочинця) та здати тестування. Знати основні категорії та терміни юридичної психології, передумови та механізми злочинів і правопорушень; соціально-психологічну характеристику окремих видів злочинів; знати принципи розроблення соціально-психологічних рекомендацій з профілактики злочинів.

Добре (75-89). Твердо знати мінімум знань, захистити всі індивідуальні завдання, здати тестування та поза аудиторну самостійну роботу, активно працювати на семінарських заняттях. Знати особливості формування правової свідомості особистості та її дефекти, етапи правової соціалізації та її дефекти; психологічні чинники, передумови та механізми злочинів і правопорушень; соціально-психологічну характеристику окремих видів злочинів; психологічні закономірності професійної діяльності представників правоохоронних органів та виправних установ; особливості психокорекційної роботи із засудженими та принципи психологічного супроводу з їх подальшої ресоціалізації. Вміти розробляти соціально-психологічні рекомендації з профілактики злочинів.

Відмінно (90-100). Повно знати основний та додатковий матеріал. Здати всі контрольні точки з оцінкою «відмінно». Орієнтуватися у підручниках та посібниках. Досконально знати всі теми та вміти застосовувати їх.

Шкала оцінювання: бальна і традиційна

Сума балів	Оцінка за традиційною шкалою	
	Іспит, диференційований залік	Залік
90 – 100	Відмінно	Зараховано
75 – 89	Добре	
60 – 74	Задовільно	
0 – 59	Незадовільно	Не зараховано

13. Методичне забезпечення

1. Кочемировська, О.О. Ювенальна юридична психологія : навч. посіб., Ч. 1 : Дитина в конфлікті із законом / О.О. Кочемировська. – Х. : Нац. аерокосм. ун-т ім. М. Є. Жуковського "Харк. авіац. ін-т", 2010. – 56 с.

2. Жидко, М.Є. Основи юридичної психології. Судово-психологічна експертиза: навч. посіб. / М.Є. Жидко. – Х. : Нац. аерокосм. ун-т ім. М. Є. Жуковського "Харк. авіац. ін-т", 2010. – 56 с.

3. Гришко, А. А. Ювенальна юридична психологія. Ч. 2. Чинники формування делінквентної поведінки підлітків [Електронний ресурс] : навч. посіб. / А. А. Гришко, Н. Л. Калайтан. – Харків : Нац. аерокосм. ун-т ім. М. Є. Жуковського «Харків. авіац. ін-т», 2019. – 63 с.

4. Гульман, Б. Л. Основи кримінальної сексуальності [Текст] : навч. посіб. / Б. Л. Гульман, Н. Л. Калайтан. – Харків : Нац. аерокосм. ун-т ім. М. Є. Жуковського «Харків. авіац. ін-т», 2019. – 120 с.

5. НМК з дисципліни:

- робоча програма дисципліни;
- підручники (навчальні посібники), в тому числі в електронному вигляді, які за змістом повністю відповідають робочій програмі дисципліни;
- методичні вказівки та рекомендації для виконання практичних робіт, а також рекомендації для самостійної підготовки;
- плани семінарських занять;
- питання, тести для контрольних заходів;
- каталоги інформаційних ресурсів.

14. Рекомендована література

Базова

1. Балабанова Л. М. Судебная патопсихология (вопросы определения нормы и отклонений) / Л.М. Балабанова. – Д.: Сталкер, 1998. – 432 с.
2. Бандурка А.М. Юридическая психология: Учебник / А.М. Бандурка, С.П. Бочарова, Е.В.Землянская. – Харьков: Изд-во Нац. ун-та внутр. дел, 2002. – 596 с.
3. Васильев В. Л. Юридическая психология / В.Л. Васильев. – 6-е изд., перераб. и доп. – СПб.: 2009. – 608 с.

4. Коновалова В. О. Юридична психологія: Підручник / В.О. Коновалова, В.Ю. Шепітько. – 2-ге вид., перероб. і доп. – Х.: Право, 2008. – 240 с.
5. Лев-Старович Збигнев Судебная сексология. – Пер. с польск. – М.: Юридическая литература, 1991.
6. Чуфаровский Ю.В. Юридическая психология. Учебное пособие / Ю.В. Чуфаровский. – М.: Право и Закон, 1997. – 320 с.
7. Шиханцов Г. Г. Юридическая психология. Учебник для вузов. Ответственный редактор доктор юридических наук, профессор В. А. Томсинов – М.: Издательство "Зеркало" 1998. – 341 с.

Допоміжна

1. Александров Ю.К. Очерки криминальной субкультуры / Ю.К. Александров. – М.: «Права человека», 2001. – 152 с.
2. Модестов Н. Маньяки, Слепая смерть - Хроника серийных убийств / Н. Модестов. – 1998. – 68 с.
3. Пирожков В. Ф. Законы преступного мира молодежи (криминальная субкультура) / В.Ф. Пирожков. – Тверь, 1994. – 320 с.
4. Шумский Н. Г. Женщины-убийцы. Очерки судебной психиатрии / Н. Г. Шумский Н. Б. Калужная, И. В. Ювенский. – Санкт-Петербург, 2004. Режим доступа: <http://yurpsy.com/files/biblio/wom-kil/wom-kil.htm>

15. Інформаційні ресурси

1. Бібліотека університету - http://library.khai.edu/library/page_lib.php
2. Електронна бібліотека кафедри психології.
3. Електронна адреса кафедри психології - khai.psyho@gmail.com
4. http://www.pravo.vuzlib.org/txt-books_22.html